

Funktek forskningsrapport

Magnus Eriksson

18 december 2014

Innehåll

1	Funktek forskningsöversikt	2
1.1	Forskningens roll i Funktek	2
1.2	Teoriöversikt	2
1.2.1	Rätten till staden	2
1.2.2	Kultur	4
1.2.3	Teknikens roll i tillgänglighet	5
1.3	Exempel på projekt	6
1.3.1	Newbridge Access Group	6
1.3.2	En Torno a la Silla	7
2	Vad bidrar Funktek med?	7
2.1	Medskapande	7
2.2	Tillgänglighet i aktivitet	10
2.3	Kulturen som ingång till staden	10
2.4	Teknik	10
3	Referenser	11

1 Funktek forskningsöversikt

1.1 Forskningens roll i Funktek

Denna rapport presenterar en översikt över forskningsområden som är relevanta för att förstå hur projektet Funktek relaterar till samtida utvecklingar inom hållbar stadsutveckling, tillgänglighet, kultur och teknik. Då Funktek är ett projekt som bygger på medskapande tillsammans med de som berörs av forskningen och på tillgängliggörandet av olika former av kunskapsproduktion kan det först vara på plats att säga något om vad min roll som följeforskare inom projektet bör vara.

Att vara verkligt medskapande kan vara svårt, speciellt när ett projekt ska relatera till forskning. Det händer ofta att deltagande från de som berörs av forskningens resultat stannar vid att bidra med kunskap och erfarenheter, medan tolkningen av den kunskapen och rekommendationer som görs utifrån den hamnar hos forskaren.¹ Eftersom Funktek som medskapande projekt vill utmana den här uppdelningen så blir min roll som forskare inte att ha det slutgiltiga ordet om vad Funktek innebär och heller inte vara den enda vägen för kunskap som genereras inom projektet att ta vägen. Den här forskningsöversikten och det fortsatta arbetet med följeforskningen vänder sig heller inte enbart till en forskarpublik och talar till dem för Funkteks räkning med ryggen vänd mot projektet, utan kan förhoppningsvis vara en inspiration för projektet i sig att finna nya vägar framåt.

På samma sätt är flödet in och ut ur forskningsvärlden bara en av flera vägar som Funktek söker sig framåt via och projektet kommer förhoppningsvis påverka många olika sociala världar – både lokala i den situation som projektet utspelar sig i och i vidare sammanhang som resultaten från det sprids i.

1.2 Teoriöversikt

1.2.1 Rätten till staden

Den här forskningsrapporten behandlar främst en av Funktek-projektets många infallsvinklar, nämligen den som handlar till rätten och möjligheten att delta i stadslivet och den hållbara utvecklingen av staden. I Funktek-projektet representeras det här av designprocessen kring Göteborgs museums stadsvandringar där Funktek gör en utvärdering och omdesign av dem.

Det är inte helt lätt att definiera vad en hållbar stad och en hållbar stadsutveckling är och det bästa är att hålla det öppet för debatt och diskussion snarare än låsa ner begreppet i en formaliserad definition. Vad som är tydligt är att hållbarhet innefattar ekologisk hållbarhet men är bredare än så och inkluderar även ekonomisk hållbarhet, social hållbarhet och – som i faller Funktek – tillgänglighet till staden och deltagande i beslutsprocesser om stadens utveckling. Hållbar stadsutveckling är ett sätt att börja söka svar på de utmaningar dagens samhälle står inför med ökad urbanisering, globaliserad ekonomi, teknologiska omställningsprocesser och nya krav på demokratiskt deltagande. Staden står i centrum för de här utmaningarna både som plats för problem och lösningar på klimatkrisen, som ekonomisk motor, och som kanske den viktigaste politiska och sociala arenan i dagens samhälle. Med detta hörs allt fler röster om rätten till staden² – att kunna delta i stadslivet och vara med att omforma det. Hur olika människor kan röra sig i stadsrummet, att uppleva det, vara trygga i det och att delta i de aktiviteter som pågår i staden eller vara med och omforma stadslivet har lyfts som viktiga politiska frågor.

Eftersom den här delen av Funktek till stor del handlar om förutsättningarna för rörelse i form av stadsvandringar kan det vara värt att lägga större vikt vid hur rörelse har betraktats inom stadsutvecklingen.

¹Kitchin, "Using Participatory Action Research Approaches in Geographical Studies of Disability."

²Harvey, "The Right to the City"; Lefebvre, *The production of space*; Soja, *Seeking Spatial Justice*.

Det dominerande transport-paradigmet i moderna städer under 1900-talet har varit privatbilismen.³ Med fokuset på privatbilism kom också en syn på stadens rörlighet som främst handlade om transport och mobilitet. Stadsutveckling skulle prioritera flöden från punkt A till punkt B på snabbaste sätt och då fick bilen prioritet över andra trafikslag.⁴

Nackdelarna med den här utvecklingen är välkända med glesa städer med förorter långt från centrum, luft- och ljud-föroreningar, segregation och klimatpåverkan. Det här har också lett till att diskussionen svängt om från detta mobilitets-paradigm till ett som betonar tillgänglighet.⁵ Detta nya paradigm sätter relationen mellan människor och platser i främsta rummet istället för transporter och betonar då tillgänglighet, upplevelsen av staden och ett aktivt stadsliv tillsammans med en uppvärdering av andra trafikslags rörlighet så som kollektivtrafik, cyklar, fotgängare och rullstolsanvändare. Här har också den politiska och sociala rörelsen kring funktionsvariation spelat ett stor roll i att visa på vilket sätt staden exkluderar människor med olika funktionsvarianter.⁶

Att delta i staden handlar från det här perspektivet inte enbart om att kunna ta sig in och ut ur staden eller från punkt A till punkt B – även om de inte upphört att vara viktiga – utan om att kunna delta i att skapa meningsfulla upplevelser, relationer och aktiviteter i staden.

Ett lyckat exempel på en sådan utveckling från mobilitet till tillgänglighet kan ses det nuvarande uppsvinget för cykelkulturen inom många moderna storstäder. Cykeln som transportsätt var länge nedprioriterad i mobilitets-paradigmet då bilen ansågs mer snabb, effektiv och säker. Att cykeln nu har en renässans där många städer utvecklar cykelbanor och installerar cykeluthyrningssystem har inte bara att göra med en ökad miljömedvetenhet och livsstilsval utan även med hur cykeln, mer än bilen, bidrar till en upplevelse av staden snarare än bara transport.⁷ Med en cykeltur kan man känns stadens ljud och lukter och med en cykel kan man hoppa av och på i princip var som helst till skillnad mot en bil som kräver att man först hittar parkering och sedan kliver ur. Detta ligger i linje med ett ökat intresse för att re-vitalisera innerstäder och göra dem till platser där folk spenderar sin tid (och sina pengar). Den här cykelkulturen har delvis drivits på av gräsrotsrörelser som Critical Mass.⁸

Cykelexemplet visar också att tillgänglighet i staden handlar om mycket mer än att kunna röra sig från ett ställe till ett annat. En jämförelse med att i makligt tempo cykla längs en cykelbana i en bilfri innerstad fylld av lockande upplevelser och aktiviteter jämfört med att panikartat försöka ta sig fram säkert på en cykel mitt i en bilväg med flera körbanor, avgaser och oväsen illustrerar hur tillgänglighet i staden även måste inkludera trygghet, miljö, välbefinnande, och social omgivning. Det innebär att tillgänglighet i staden har många faktorer att ta med i beräkningen och även många variationer i form av funktion, upplevelse, och önskemål.

Tillgänglighet Frågan om tillgänglighet är central i diskussioner om framtida hållbara städer. Tillgänglighet har dels teoretiserats från akademiskt håll inom exempelvis urbana studier men också varit fokuset för politiska aktivister som betonat hur staden exkluderar och funktionshindrar människor utifrån ett funktionsvariationsperspektiv.

Både från teoretiskt håll och från aktivisthåll har det skett en förskjutning från att definiera vissa personer som funktionshindrade till att betona hur alla har funktionsvariationer, men att vissa blir funktionshindrade av stadens utformning.⁹ Utifrån den här strömningen har det sedan skett en utökning i vilkas

³Cervero, *Paradigm Shift*.

⁴Planka.nu, *Trafikmaksordningen*.

⁵Cervero, *Paradigm Shift*.

⁶Fleischer, Zames, and Zames, *The Disability Rights Movement*.

⁷Morhayim, "From Counterpublics to Counterspaces."

⁸Ibid.

⁹Gleeson, "Disability and the Open City."

exkluderande som studeras då det tidigare handlade mest om rörlighet för rullstolsanvändare eller blinda människor, men som har kommit att inkludera allt fler funktionsvariationer – exempelvis kognitiva funktionsvariationer¹⁰ – men även utdefinieringar som inte bygger på funktion, till exempel hur kvinnor eller rasifierade exkluderas från stadslivet.¹¹ Det har också blivit en bredare diskussion om vad som exkluderar där tidiga studier fokuserade på den fysiska miljön medan nyare forskning också visar hur olika sociala och ekonomiska strukturer och relationer skapar exkludering.¹²

I samma anda har också forskningen om tillgänglighet och funktionshinder i sig kritiskt granskats eftersom det ofta är den som bidrar med att skapa föreställningar om vad funktionshinder innebär. Det har också kommit kritik mot att tillgänglighetsforskning ofta inte är till för att kunna användas av de som själva blir funktionshindrade utan ofta riktar sig till planerare och andra makthavare istället.¹³

Tillgänglighetsforskningen har också bidragit till nya perspektiv på stadsutveckling, exempelvis hur föreställningen om mobilitet som det primära i staden exkluderar de som inte har tillgång till den.¹⁴ Tillgänglighetsforskningen kan därför fungera som en perspektiv som går att applicera på andra aktiviteter för att se dem i ett nytt ljus. Även fenomen som ofta ses som bara sociala relationer – till exempel demokratiskt deltagande – får i och med tillgänglighetsforskningen ett tydligt materiellt, spatiale och kroppsligt perspektiv.¹⁵ Därmed kan tillgänglighetsforskningen också vara en resurs för att tänka kring vilka nya former av mer inkluderande rum som kan skapas.¹⁶

De slutsatser som går att dra utifrån de utökade definitionerna av tillgänglighet är att tillgänglighet är ett rörligt och situationsbaserat begrepp som beror på olika former av värderingar, situationer och aktiviteter. Ju mer socialt och tekniskt komplext samhället och dess interaktioner blir, desto högre krav ställs det på tillgängligheten och desto lättare blir det att olika funktionsvariationer leder till funktionshinder. Att kunna "hånga med" i dagens städer kräver ofta inte bara viss funktion kring rörlighet utan också en hög kognitiv förmåga för att kunna hantera tekniska system och förstå abstrakta symbolsystem, tillgång till rätt kommunikationskanaler för att veta vad som pågår, och tid och energi att lägga på att ta till sig stadslivet, och även ofta rätt identitet, utseende, språkförmåga, självförtroende och tillgång till materiella resurser för att inte bli exkluderad från eller känna sig otrygg i många sammanhang.

De här ökade kraven leder alltså till att fler funktionsvariationer riskerar att förvandlas till funktionshinder. Med funktionsvariationsperspektivet blir det tydligare att ju mer komplext samhället blir och ju fler krav de ställer på vissa typer av funktion och kapacitet för att kunna delta meningsfullt, desto mer blir det tydligt att en designer eller stadsutvecklare måste ta hänsyn till ett brett spektrum av funktionsvariationer som exkluderas i många hänseenden.

1.2.2 Kultur

Medskapande design Att främja en medskapande samhällskultur är något som idag lyfts fram på flera håll inom forskningen. Den medskapande tendensen kan ses på flera nivåer – från kultur och design- och

¹⁰Gabel et al., "Intellectual Disability and Space."

¹¹Butler and Bowlby, "Bodies and Spaces."

¹²Kitchin, "'Out of Place', 'Knowing One's Place'."

¹³Corker, "Differences, Conflations and Foundations."

¹⁴Imrie, "Disability and Discourses of Mobility and Movement."

¹⁵Freund, "Bodies, Disability and Spaces."

¹⁶Fraser, "Disability Art, Visibility and the Right to the City"; Hébert and Hébert, "Queer Spaces of Montreal"; Rattray, "Contesting Urban Space and Disability in Highland Ecuador."

tjänsteutveckling¹⁷ till stadsplanering¹⁸ och demokrati-ideal.¹⁹ Gemensamt för alla dessa områden är att de vill främja aktivt deltagande från alla som berörs av någon utveckling, betonar vikten av att ta till vara på olika former av kunskap och erfarenheter och motsäger sig en uppdelning i experter med makt – vare sig det är företag, politiker, forskare, tjänstepersoner, designers eller kulturproducenter – och maktlösa mottagare av deras beslut. Tendensen till att främja medskapande kommer också från en föreställning om att samhällsproblemen är så kallade “wicked problems”²⁰ – vilda problem – som kan betraktas från många olika perspektiv, där många olika faktorer på verkar varandra, som inte har en given bästa lösning och som inte är värdemässigt neutrala. Därför kan de inte lämnas till experter inom ett visst område utan alla som berörs av dem måste vara med och besluta om hur de ska tacklas.

Det finns dock även en stark kritik mot den här tendensen som påpekar att medskapande processer ofta är skendeltagande där de som uppmuntras delta i själva verket inte har något inflytande men som gör att ansvaret för en utveckling kan spridas ut till alla och makthavare kan hävda att de har ett brett stöd för deras beslut.²¹

1.2.3 Teknikens roll i tillgänglighet

När det gäller teknikens roll i att främja tillgänglighet så finns det i princip två huvudsakliga inriktningar; “universal design” och “assistive technologies” – som kan översättas med “design för alla” och “hjälpmedelsteknik”.

Universell design, eller “Design för alla”, innebär att när något utformas – en produkt, en tjänst, en kulturproduktion eller en stad – så ska den utformas så att den är tillgänglig för alla. Begreppen kommer från arkitektur och stadsplanering men har sen spritt sig till andra design-fält. Inom det här forskningsområdet har man sedan utvecklat en mängd metoder för att utvärdera designlösningar men även olika lösningsförslag som tar hänsyn till olika former av funktionsvariation. Ett tidigt exempel på universell design som nu finns nästan överallt är den sluttande trottoarkanten som möjliggör bland annat rullstolar att ta sig upp och ner från trottoarer.²²

Hjälpmedelsteknik utgår inte från omgivningen så som universell design gör utan från individen och dess förmågor. Hjälpmiddelsteknik försöker sedan utveckla tekniska lösningar som gör att individen gör omgivningen tillgänglig. En rullstol är ett exempel på en hjälpmedelsteknik som möjliggör för en individ att kunna röra sig genom ett antal olika miljöer.

Det finns olika för- och nackdelar med att använda båda sorters lösningar och en kombination av dem kan vara det bästa.²³ Fördelen med universell design är att om den fungerar så löses problemet från grunden och inga special-lösningar behöver läggas till. Problemet är att i verkligheten är universell design ofta endast ett ideal att sträva efter men inte något som går att uppnå.²⁴ Nya krav på tillgänglighet, nya sorts aktiviteter och svårigheten att sammanfoga olika former av tillgänglighetskrav gör universell design svårt att uppnå i praktiken.²⁵ Då kan olika former av hjälpmedelsteknik behövas. Nackdelen med hjälpmedels-

¹⁷Sanders and Stappers, “Co-Creation and the New Landscapes of Design”; Seravalli, “Democratizing Production”; Simon, *The Participatory Museum*; Westerlund et al., “Co-Design Methods for Designing with and for Families”; Yoo et al., “Understanding the Space for Co-Design in Riders’ Interactions with a Transit Service.”

¹⁸Fainstein, *The Just City*; Healey, *Collaborative Planning, Second Edition*.

¹⁹Fung and Abers, *Deepening Democracy*; Fung, “Varieties of Participation in Complex Governance”; Mouffe, “Deliberative Democracy or Agonistic Pluralism.”

²⁰Rittel and Webber, *Dilemmas in a General Theory of Planning*.

²¹Cooke and Kothari, *Participation*; Dahlstedt, “Viljan Att Aktivera”; Miessen, *The Nightmare of Participation*.

²²Goldsmith and Royal Institute of British Architects., *Designing for the Disabled*.

²³Vanderheiden, “Universal Design and Assistive Technology in Communication and Information Technologies.”

²⁴Imrie, “Universalism, Universal Design and Equitable Access to the Built Environment.”

²⁵Lid, “Universal Design and Disability.”

teknik å andra sidan är att det krävs individuella speciallösningar och att de riskerar att peka ut vissa som i behov av speciella hjälpmedel och andra som "normala". Hjälpmedlen kan också fungera som en ursäkt för designers att inte behöva tänka på funktionsvariationer när de designar eftersom hjälpmedlen ändå ska ge alla en "normal" funktion.

Utöver dessa har digital teknik också använts i flera fall för att uppmärksamma eller kartlägga tillgängligheten i exempelvis en stad och detta är något som har blivit enklare med ökad tillgänglighet till digital teknik som mobiltelefoner med positioneringstjänster, kartverktyg och enklare informationsbehandling och användargränssnitt.²⁶ Nya teknologier har dock både visat sig kunna skapa tillgänglighet men även bli nya verktyg för exkludering då samhället blir mer och mer beroende på tekniska system som i sig funktionshindrar vissa människor från att använda dem.²⁷ Att både använda medskapande designutveckling samt att designa teknik som kan anpassas till specifika situationer och av användarna själva blir då en viktig faktor.²⁸

1.3 Exempel på projekt

Innan den här rapporten går vidare in på Funkteks möjliga bidrag till forskningsfronten vill jag lyfta fram två andra projekt som båda försöker främja tillgänglighet med medskapande metoder, om än på väldigt olika sätt. Jag har valt de här två exemplen för att de på ett bra sätt illustrerar olika möjliga sätt att använda medskapande och teknik för att skapa mer tillgänglighet. Båda fallen handlar om rullstolsanvändning och det är också kring det de flesta projekt kretsar. Det ska dock inte tolkas som att det är den enda formen av funktionsvariation som ofta har tillgänglighetsproblem och det kan finnas en risk att tillgänglighet förknippas allt för starkt med enbart rullstolsanvändares mobilitet.

1.3.1 Newbridge Access Group

Det ena exemplet – Newbridge Access Group – kan sägas företräda en strävan mot universell design eftersom man strävar efter att påverka politiska institutioner att ta tag i tillgänglighetsproblem genom förändrad stadsutveckling. I projektet gick en forskargrupp samman med en grupp rullstolsbundna för att med hjälp av digital teknik kartlägga och visualisera var de upplevde att de blev funktionshindrade när de rörde sig i stadskärnan i staden Newbridge som ligger på Irland.²⁹ Det här tillvägagångssättet brukar kallas "participatory mapping" som innebär att flera användare hjälps till att kartlägga ett område. Med mobiltelefoner och nya karttjänster är det här rätt enkelt att göra och det finns verktyg som exempelvis Ushahidi som är till för att göra "participatory mapping" tillgängligt för olika syften. Fördelen med participatory mapping är att man kan kartlägga brister både i fysisk tillgänglighet och upplevd tillgänglighet eftersom det bygger på användarnas egen kartläggning snarare än fasta kriterier på vad som är tillgängligt eller ej. Med resultatet av kartläggningen försökte sedan Newbridge Access Group påverka den lokala kommunen till att skapa lösningar på de här tillgänglighetsproblemen.³⁰

Det här projektet är ett bra exempel på ett projekt som på samma gång är ett forskningsprojekt som syftar till att skapa kunskap och testa nya metoder och verktyg, men som ändå försökte skapa handgripliga förbättringar för de som berördes av forskningsprojektet. På så vis hjälpte deltagarna till med att skapa kunskap för forskarna men forskarna bidrog också att hjälpa till att uppmärksamma tillgänglighetsproblem

²⁶Craig, Harris, and Weiner, *Community Participation and Geographical Information Systems*; Neumann and Uhlenkueken, "Assistive Technology and the Barrier-Free City."

²⁷Sheldon, "Disabled People and Communication Systems in the Twenty First Century."

²⁸De Couvreur and Goossens, "Design for (Every)one."

²⁹Kitchin, "Participatory Mapping of Disabled Access."

³⁰Kitchin and Law, "The Socio-Spatial Construction of (In)accessible Public Toilets."

som var lättare att få lösta när de var uppbackade av forskningens tyngd. Däremot bidrar inte projektet i sig till att medskapa lösningar på problem utan lämnar det arbetet till politiker och planerare.

1.3.2 En Torno a la Silla

Nästa projekt kommer från Barcelona och har sitt ursprung i de sociala rörelserna i Spanien som går under namnet 15M. "En Torno a la Silla"³¹ betyder ungefär "omkring stolen" och består av en aktivistgrupp som fokuserar på tillgänglighetsfrågor i staden främst utifrån rullstolsanvändares behov. Till skillnad från Newbridge Accessibility Group försöker man inte påverka politikerna att lösa tillgänglighetsproblematiken utan skapar istället egna lösningar som skulle kunna kallas hjälpmedelsteknik. I olika designworkshops samlas folk och tillsammans utvecklar lösningar som gör staden mer tillgänglig för dem. Dessa tekniska lösningar släpper de sedan fritt på nätet så att andra kan utveckla dem eller använda samma lösning. Å ena sidan förändrar det här projektet inte problematiken i grunden att en stor del av staden är otillgänglig, men å andra sidan är det en självstärkande, gemenskapande och autonom handling att de som berörs av ett problem tillsammans skapar lösningar på problemen som fungerar på deras villkor. På så vis blir En Torno a la Silla ett sätt att *ta plats* i staden och göra sig synlig och delaktig, utan att först be om lov eller vänta på att makthavare och experter ska lösa problemet.

En Torno a la Sillas främsta verktyg är en egenutvecklad ramp som möjliggör rullstolar att ta sig runt i staden lättare. Man hävdar själva att det här är en "vänlig teknologi" som inte är beroende av experter eller en industri för att skapa, reparera eller modifiera den. Användaren har själv kontrollen över tekniken, snarare än att bli beroende av den som kan vara fallet med andra hjälpmedelstekniker där en användare tvingas anpassa sig till designval, funktioner eller gränssnitt som en designer på ett företag eller en organisation har valt. Tekniken blir då i fallet med rampen en "vän" som tillsammans med andra – mänskliga vänner – ger stöd och möjlighet att leva ett rikare liv. Därmed blir själv designprocessen runt tekniken och den gemenskap som skapas mellan användarna ett politiskt verktyg för att utforska och samtala om hur en verkligt hållbar stad kan skapas.

2 Vad bidrar Funktek med?

Även om projektet är i ett tidigt skede går det att utifrån forskningsöversikten hitta vissa punkter där Funktek skulle kunna bidra till forskningen med nya infallsvinklar. Det gäller i nuläget främst Funkteks metod då resultaten ännu inte kommit till.

2.1 Medskapande

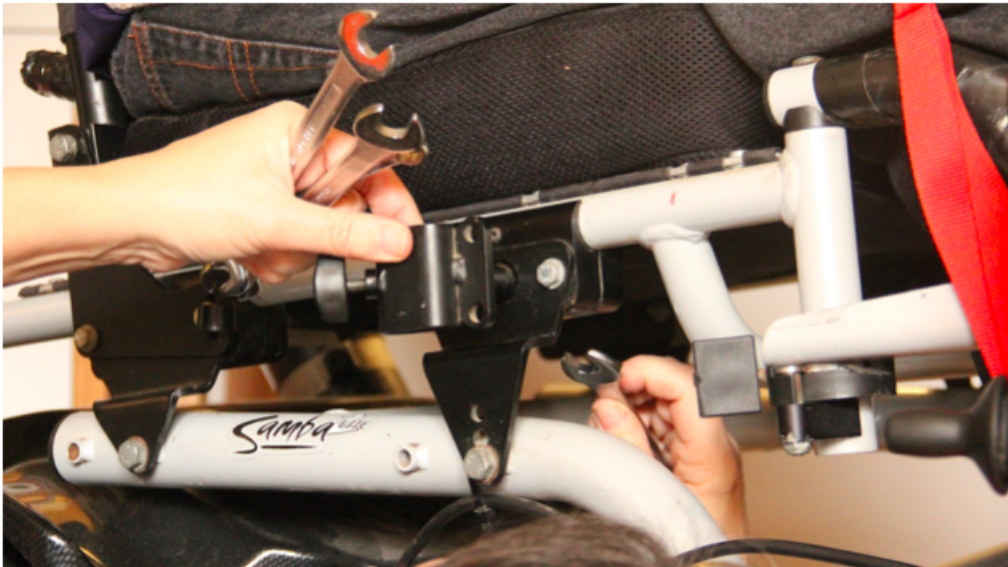
När det gäller bidrag till forskningen kring medskapande kommer det främst att vara värdefullt att utvärdera vilken roll Funktekpiloterna har spelat i projektet och om det är en modell som kan utökas till andra områden. Redan nu kan man se att Funktekpiloterna har en större roll än att bara bidra med kunskap in till en process som sedan tas vidare av andra. Arbetet med Funktekpiloterna har redan bidragit med publikt material som kan fungera som debattskapande och har varit ett utmanande ingrepp i designprocessen hos museet.

Funktek kan därför bidra med en nyskapande metod där man med hjälp av Funktekpiloterna skapar en intervention i en process och genom det föra samman olika kunskapsperspektiv och olika arenor med varandra. Denna typ av aktionsforskning handlar mycket om att översätta mellan olika sammanhang och

³¹En torno a la silla, "En Torno a La Silla."

Figur 1: Newbridge Access Group

Figur 2: En Torno a la Silla

hur erfarenheter och kunskaper kan överföras.³² Funktek skapar en lärandesituation där olika aktörer lär sig om varandras perspektiv och verksamheter och kan kommunicera detta till sina olika arenor och stärka dem ytterligare.³³

2.2 Tillgänglighet i aktivitet

När det gäller tillgänglighetsfrågan utvärderar Funktek tillgängligheten kopplad specifikt till genomförandet av en aktivitet, i det här fallet stadsmuseets stadsvandringar. Ofta när utvärderingar av tillgänglighet genomförs är det bara en plats som utvärderas generellt och det gör att forskningen ofta begränsas till att studera fysisk tillgänglighet eller väldigt uppenbara störningsmoment som till exempel mycket trafik. Med Funkteks utvärdering av en speciell aktivitet finns möjlighet att få fram nyanser och aspekter på tillgänglighet som annars inte skulle bli synliga.

Frågan som kan ställas då är inte bara om staden är tillgänglig eller ej, utan tillgänglig *för vad*? Det blir också en maktfråga i och med att en plats ofta inte kan rymma alla på en gång och det innebär att någras tillgänglighet kan tränga ut andra som har sämre tillgänglighet. Det gör också att det går att ställa frågor kring vad det är för kvalitet på upplevelser i staden som ska vara en rättighet och en förutsättning för att kunna delta i stadslivets utveckling.

2.3 Kulturen som ingång till staden

I och med att Funktek använder sig av kulturprogram som ingång till staden öppnas nya möjligheter som kan leda till intressanta bidrag till forskningen. Dels skapar det en speciell blick på staden som skiljer sig mot den som bara ser staden som en transportsträcka och som medel för att utföra en viss uppgift. Med stadsvandringarna blir tillgängligheten till staden ett mål i sig och de bidrar till att skapa en nyfiken, upptäckande och lärande blick³⁴ som lyfter fram nya nyanser. Att använda kultur och framförallt i ett medskapande perspektiv möjliggör att också ett synliggörande av andra sätt att uppleva staden som också utgår från ett tillgänglighetsperspektiv³⁵

Kulturens arbetsätt ger också tillgång till en reflekterande aktivitet att experimentera med. Kulturen blir ett deltagande labb för att utforska staden från materiella, sociala, estetiska och kulturella vinklar. Den tillåter ett arbetsätt där nya lösningar testas och utvärderas från gång till gång. Ofta har tillgänglighetsprojekt inneburit en utvärdering som sedan implementerats utanför projektets ramar.

2.4 Teknik

Teknikutvecklingsdelen av Funktek har ännu inte kommit igång när den här rapporten skrivs, men utifrån forskningsöversikten verkar det som att Funktek kan bidra med en förståelse av hur universell design och hjälpmedelsteknik kan balanseras i en designprocess som även har möjlighet att skapa organisatoriska förändringar och förändringar i den aktivitet som ska göras mer tillgänglig. Därför blir det intressant att se var tekniken kan hjälpa till och var det istället handlar om att designa om aktiviteten i sig så att den blir mer tillgänglig. Här borde Funktek kunna bidra med intressanta erfarenheter som även kommer att kunna testas och utvärderas inom projektets ramar.

³²Kitchin, "The Researched Opinions on Research."

³³Greenstein, "Radical Inclusive Pedagogy."

³⁴Österlund-Pötzsch, "PEDESTRIAN ART."

³⁵Ware, "When Art Informs Inviting Ways to See the Unexpected."

3 Referenser

Butler, Ruth, and Sophia Bowlby. "Bodies and Spaces: An Exploration of Disabled People's Experiences of Public Space." *Environment and Planning D: Society and Space* 15, no. 4: 411–433. doi:10.1068/d150411.

Cervero, Robert. *Paradigm Shift: From Automobility to Accessibility Planning*, 1996.

Cooke, Bill, and Uma Kothari. *Participation: The New Tyranny?* Zed Books, 2001.

Corker, Mairian. "Differences, Conflations and Foundations: The Limits to 'Accurate' Theoretical Representation of Disabled People's Experience?" *Disability & Society* 14, no. 5: 627–642. doi:10.1080/09687599925984.

Craig, William J., Trevor M. Harris, and Daniel Weiner. *Community Participation and Geographical Information Systems*. CRC Press, 2002.

Dahlstedt, Magnus. "Viljan Att Aktivera." *Utbildning & Demokrati* 15, no. 3: 83–106.

De Couvreur, Lieven, and Richard Goossens. "Design for (Every)one: Co-Creation as a Bridge Between Universal Design and Rehabilitation Engineering." *CoDesign* 7, no. 2: 107–121. doi:10.1080/15710882.2011.609890.

En torno a la silla. "En Torno a La Silla." *En Torno a La Silla*, 2012.

Fainstein, Susan S. *The Just City*. Ithaca, NY: Cornell University Press, 2010.

Fleischer, Doris Zames, Fleischer Doris Zames, and Frieda Zames. *The Disability Rights Movement: From Charity to Confrontation*. Temple University Press, 2001.

Fraser, Benjamin. "Disability Art, Visibility and the Right to the City: The Trazos Singulares (2011) Exhibit at Madrid's Nuevos Ministerios Metro Station." *Arizona Journal of Hispanic Cultural Studies* 17, no. 1: 245–262.

Freund, Peter. "Bodies, Disability and Spaces: The Social Model and Disabling Spatial Organisations." *Disability & Society* 16, no. 5: 689–706. doi:10.1080/09687590120070079.

Fung, Archon. "Varieties of Participation in Complex Governance." *Public Administration Review* 66: 66–75. doi:10.1111/j.1540-6210.2006.00667.x.

Fung, Archon, and Rebecca Abers. *Deepening Democracy: Institutional Innovations in Empowered Participatory Governance*. Verso, 2003.

Gabel, Susan L., Carie J. Cohen, Kathleen Kotel, and Holly Pearson. "Intellectual Disability and Space: Critical Narratives of Exclusion." *Intellectual and Developmental Disabilities* 51, no. 1: 74–80. doi:10.1352/1934-9556-51.01.074.

Gleeson, Brendan. "Disability and the Open City." *Urban Studies* 38, no. 2: 251–265. doi:10.1080/00420980123531.

Goldsmith, Selwyn., and Royal Institute of British Architects. *Designing for the Disabled: A Manual of Technical Information*. London: Royal Institue of British Architects, 1963.

Greenstein, Anat. "Radical Inclusive Pedagogy: Connecting Disability, Education and Activism." 2013.

Harvey, David. "The Right to the City." *International Journal of Urban and Regional Research* 27, no. 4:

939–941.

Healey, Patsy. *Collaborative Planning, Second Edition: Shaping Places in Fragmented Societies*. Palgrave Macmillan, 2006.

Hébert, Billy, and Billy Hébert. “Queer Spaces of Montreal: Sites of Utopian Sociality and Terrains of Critical Engagement.” 2012.

Imrie, Rob. “Disability and Discourses of Mobility and Movement.” *Environment and Planning A* 32, no. 9: 1641–1656.

———. “Universalism, Universal Design and Equitable Access to the Built Environment.” *Disability and Rehabilitation* 34, no. 10: 873–882. doi:10.3109/09638288.2011.624250.

Kitchin, Rob. “‘Out of Place’, ‘Knowing One’s Place’: Space, Power and the Exclusion of Disabled People.” *Disability & Society* 13, no. 3: 343–356. doi:10.1080/09687599826678.

———. “Participatory Mapping of Disabled Access.” *Cartographic Perspectives* no. 41: 44–54.

———. “The Researched Opinions on Research: Disabled People and Disability Research.” *Disability & Society* 15, no. 1: 25–47.

———. “Using Participatory Action Research Approaches in Geographical Studies of Disability: Some Reflections.” *Disability Studies Quarterly* 21, no. 4.

Kitchin, Rob, and Robin Law. “The Socio-Spatial Construction of (In)accessible Public Toilets.” *Urban Studies* 38, no. 2: 287–298. doi:10.1080/00420980124395.

Lefebvre, Henri. *The production of space*. Oxford, OX, UK; Cambridge, Mass., USA: Blackwell, 1991.

Lid, Inger Marie. “Universal Design and Disability: An Interdisciplinary Perspective.” *Disability and Rehabilitation* 36, no. 16: 1344–1349. doi:10.3109/09638288.2014.931472.

Miessen, Markus. *The Nightmare of Participation*. Sternberg Press, 2011.

Morhayim, Lusi. “From Counterpublics to Counterspaces: Bicyclists’ Efforts to Reshape Cities.”

Mouffe, C. “Deliberative Democracy or Agonistic Pluralism.” *Social Research* 66, no. 3.

Neumann, Peter, and Christoph Uhlenkueken. “Assistive Technology and the Barrier-Free City: A Case Study from Germany.” *Urban Studies* 38, no. 2: 367–376. doi:10.1080/00420980123806.

Österlund-Pötzsch, Susanne. “Pedestrian Art: The Tourist Gait as Tactic and Performance.” *Ethnologia Europaea* 40, no. 2: 14–28.

Planka.nu. *Trafikmaktsordningen*, 2009.

Rattray, Nicholas A. “Contesting Urban Space and Disability in Highland Ecuador.” *City & Society* 25, no. 1: 25–46.

Rittel, Horst W. J, and Melvin M Webber. *Dilemmas in a General Theory of Planning*. Berkeley: Institute of Urban and Regional Development, University of California, 1973.

Sanders, Elizabeth B.-N., and Pieter Jan Stappers. "Co-Creation and the New Landscapes of Design." *CoDesign* 4, no. 1: 5–18. doi:10.1080/15710880701875068.

Seravalli, A. "Democratizing Production: Challenges in Co-Designing Enabling Platforms for Social Innovation." In *The Tao of Sustainability, an International Conference on Sustainable Design Strategies in a Globalization Context, Proceedings*. Vols. 494-500. Beijing: Academy of Arts and Design, Tsinghua University, China, 2011.

Sheldon, Alison. "Disabled People and Communication Systems in the Twenty First Century." 2001.

Simon, Nina. *The Participatory Museum*. Museum 2.0, 2010.

Soja, Edward W. *Seeking Spatial Justice*. University of Minnesota Press, 2010.

Vanderheiden, Gregg C. "Universal Design and Assistive Technology in Communication and Information Technologies: Alternatives or Complements?" *Assistive Technology* 10, no. 1: 29–36. doi:10.1080/10400435.1998.10131958.

Ware, Linda. "When Art Informs Inviting Ways to See the Unexpected." *Learning Disability Quarterly* 34, no. 3: 194–202. doi:10.1177/0731948711417557.

Westerlund, Bo, Sinnna Lindqvist, Wendy Mackay, and Y. "Co-Design Methods for Designing with and for Families." *Academy of Design* 5, no. April.

Yoo, Daisy, John Zimmerman, Aaron Steinfeld, and Anthony Tomic. "Understanding the Space for Co-Design in Riders' Interactions with a Transit Service." In *Proceedings of the SIGCHI Conference on Human Factors in Computing Systems*, 1797–1806. CHI '10. New York, NY, USA: ACM, 2010. doi:10.1145/1753326.1753596.